

— C —

do 22 nov 2018
20.00 Concertzaal

**ROTTERDAMS
PHILHARMONISCH
ORKEST**

Schumann & Schubert

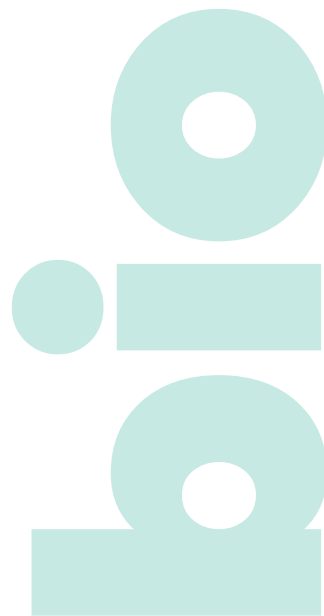
— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografieën

Het **Rotterdams Philharmonisch Orkest (NL)** is een modern orkest met sterke wortels in de traditie van de klassieke muziek en het temperament van de thuishaven Rotterdam. Sinds de oprichting in 1918 werd het orkest geleid door topdirigenten als Eduard Flipse, Edo de Waart, Valery Gergiev en Yannick Nézet-Séguin. Volgens kenners onderscheidt het zich door de intensiteit van zijn concerten, de kleurrijke klank en de gedurfde manier waarop het zijn publiek benadert. Tijdens tournees oogst het orkest ook succes in 's werelds belangrijkste zalen. Recensenten zijn het erover eens: dit orkest behoort tot de top.

Chef-dirigent **Lahav Shani (IL)** trad aan in september 2018, als opvolger van Yannick Nézet-Séguin, en is met zijn 29 jaar de jongste chef-dirigent in de honderdjarige geschiedenis van het orkest. In seizoen 2017-18 werd Shani vaste gastdirigent van de Wiener Symphoniker. Hij werkt ook veel samen met de Staatskapelle Berlin, zowel in de Berliner Staatsoper als in symfonische concerten. Shani begon zijn pianostudie op zesjarige leeftijd en studeerde af bij Fabio Bidini aan de Hochschule für Musik 'Hanns Eisler' te Berlijn; aan hetzelfde instituut studeerde hij orkestdirectie bij Christian Ehwald. Tijdens zijn studiejaren was Daniel Barenboim zijn mentor. Als pianist speelde Lahav Shani zijn eerste solorecital in de Berlijnse Boulezaal, in juli 2018.

De jonge celliste **Alisa Weilerstein (VS)** maakte een diepe indruk met haar debuutopname van de celloconcerto's van Elgar en Carter. De opname werd door BBC Music Magazine uitgeroepen tot opname van het jaar 2013. Ze trok de aandacht door haar natuurlijke virtuositeit, speelintensiteit en gedurfde interpretaties. Weilerstein concerteerde reeds met toporkesten onder leiding van onder anderen Pablo Heras-Casado, Gustavo Dudamel, Sir Mark Elder, Christoph Eschenbach, Paavo Järvi en Zubin Mehta. Als soliste en kamermuzikante speelt ze wereldwijd in de meest voorname zalen en op grote festivals. Alisa Weilerstein bespeelt een Montagnana-cello uit 1723.

Uitvoerders & programma

19.15 inleiding door Piet De Volder

Rotterdams Philharmonisch Orkest: orkest
Lahav Shani: dirigent
Alisa Weilerstein: cello

Robert Schumann (1810-1856)

Celloconcerto in a, opus 129 (1850)

- Nicht zu schnell
- Langsam
- Sehr lebhaft

pauze

Franz Schubert (1797-1828)

Symfonie nr.9 in C, D944 (1825-28)

- Andante – Allegro, ma non troppo – Più moto
- Andante con moto
- Scherzo. Allegro vivace – Trio
- Allegro vivace

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op vrijdag 18 januari 2019 om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

ORKESTRAAL

Groots en zangerig

'Men moet Wenen kennen, de concertcultuur aldaar en de moeilijkheden die er zijn om grotere uitvoeringen te organiseren, om de stad vrij te pleiten van het feit, dat daar waar Schubert geleefd en gewerkt heeft, men behalve zijn Liedereren weinig of niets van zijn instrumentale werken kan horen. Wie weet hoe lang nog de symfonie, waarover we spreken, onder het stof en in duisternis was blijven liggen, indien ik niet snel met Ferdinand Schubert [Franz' broer] overeengekomen was, om de partituur naar Leipzig te zenden, naar de directie van de *Gewandhauskonzerte* of naar de kunstenaar zelf [Mendelssohn], die de leiding in handen heeft.' Aldus Robert Schumann die daadwerkelijk de motor was achter de creatie van de *'Grote' Symfonie nr.9 in C, D944*. Elf jaar na Schuberts dood, in 1839, weerklonk voor het eerst dit kroonstuk van zijn symfonische oeuvre in Leipzig, onder de muzikale leiding van Schumanns collega en nauwe vriend Felix Mendelssohn. De creatie van het werk was voor alle componerende tijdgenoten een *Aha-Erlebnis*, niet in het minst voor Schumann zelf, die nieuwe wegen zag voor de symfonie na Beethoven en die

- **Op het programma staan twee romantische werken die hun zangerigheid gemeen hebben**
- **Schuberts laatste *Symfonie nr.9*, een vernieuwend werk met tegelijkertijd respect voor de traditie**
- **Schumanns *Celloconcerto*, dat pas vier jaar na diens dood officieel in première ging**

bij Schubert 'het vormvaste, fantasierijke en veelzijdige' bewonderde. Met de combinatie in éénzelfde programma van Schuberts *Symfonie in C, D944* en Schumanns *Celloconcerto in a*, opus 129, brengt het Rotterdams Philharmonisch Orkest, onder zijn nieuwe chef-dirigent Lahav Shani en met stersoliste Alisa Weilerstein, een gloedvolle ode aan de lyrisch-romantische richting in het 19e-eeuwse symfonische repertoire. Wat Schuberts *Symfonie* en het vierentwintig jaar jongere *Concerto* met elkaar delen, zijn een lyrische generositeit en een door en door zangerige omgang met de grote vorm.

Hemelse lengte

De laatste voltooide symfonie van Franz Schubert uit 1825-26 is een expansief en groots opgezet werk. Schumann had het in zijn commentaar op de symfonie over 'een hemelse lengte' en 'een roman in vier delen'. Alles wijst erop dat Schubert deze symfonie als zijn echte doorbraak zag in het genre – een symfonie die eindelijk op de hoogte kwam van Beethovens gezaghebbende symfonieën. In een vaak aangehaalde brief uit 1824 aan zijn goede vriend Leopold Kupelwieser had de componist het over 'de weg naar de grote symfonie te banen'. Alle werken uit die periode moesten een opstap zijn naar een heel eigen stem in de symfonie en naar de vermelde, lyrische omgang met het genre. Schubert wou niet zozeer wedijveren met Beethoven of met diens voorgangers Haydn en Mozart, dan wel uit de schaduw treden van zijn grote modellen. Niet alleen Schumann en zijn tijdgenoten, die kennis maakten met dit vergeten werk, waren de overtuiging toegedaan dat deze missie geslaagd was. Een Schubert-kenner als Wolfram Steinbeck omschrijft in het *Schubert-Handbuch* (1997) Schuberts

'Grote' Symfonie in C als 'het begin van een nieuw tijdperk – dat van het romantische symfonische denken'. Maar hoezeer Schubert in dit werk zijn eigen weg baande en effectief vond, er blijven opvallende parallellen met Beethovens instrumentale muziek. Beethovenaans zijn de enorme spankracht die uitgaat van kernachtige ritmische motieven en het vermogen om grote bogen te realiseren met een beperkt aantal thema's waarvan het expressieve potentieel maximaal wordt benut. In tegenstelling tot Beethoven zet Schubert niet in op de variatie en doorwerking van afzonderlijke motieven, maar wel op de voortdurende verandering van perspectief van zangerige of energieke thema's. Permanente variaties in harmonie, textuur en klankkleur staan voorop. De hele symfonie is daarbij doordrongen van dansritmen en blaakt van vitaliteit. De finale is Schuberts eigen 'Ode an die Freude'.

Een 'symfonische romance'

Schuberts *Negende symfonie* was voor Robert Schumann de beslissende trigger om zelf het symfonische pad te bewandelen. Ook al waren er in zijn jonge jaren aanzetten voor een *Pianoconcerto* geweest, tot zijn dertigste was Schumann vooral een componist van kleinschalige pianomuziek en Liedereren gebleven. Na de creatie van Schuberts *Symfonie* ontstonden eigen symfonieën maar meer nog, met zijn aanstelling als muziekdirecteur in Düsseldorf in 1850, die beschikte over een eigen orkest, kon Schumann zich verder ontplooiën in het symfonische genre. Naast de vier symfonieën ontstonden ook drie concerten. Alleen het *Celloconcerto* dateert uit de Düsseldorfse periode. Nadat hij dit door en door zangerige werk had neergeschreven,

'De 'Grote' Symfonie in C is het begin van een nieuw tijdperk.'

bleef Schumann het aan de praktijk toetsen, onder meer met cellist Christian Riemers, verbonden aan het orkest van Düsseldorf. Pas in 1860, vier jaar na Schumanns dood, vond de officiële première van het *Celloconcerto* plaats. In het manuscript vinden we de omschrijving *Konzertstück*, wat erop wijst dat de componist de conventies van het concerto terzijde wou schuiven. Niettemin vinden we typische topics van het romantische concerto zoals de absolute dominantie van de solist over het orkest en een hoge graad van virtuositeit. Dat laatste staat echter volledig ten dienste van een uitgesproken lyrische transformatie van het concertgenre, waarin het innige hoofdthema in elk van de drie delen terugkeert en alle delen naadloos in elkaar overlopen. Met zijn *Celloconcerto* leverde Schumann een meeslepende en breed uitgemeten romance af – een genre dat hij voortreffelijk beheerste en dat hij kort voor zijn aanstelling in Düsseldorf nog had beoefend.

— Piet De Volder

Ondertussen, in de rest van de wereld ...

Dat zowel in 1828 als in 1856, de respectievelijke sterftejaren van Schubert en Schumann, er in de Verenigde Staten een nieuwe democratische president werd verkozen, zal wel geheel aan het toeval te wijten zijn. In 1828 won generaal Andrew Jackson (1767-1845) de Amerikaanse presidentsverkiezing voor de toen nieuwe Democratische Partij. De oorspronkelijke Democratisch-Republikeinse Partij, opgericht ten tijde van Thomas Jefferson, liet in 1828 de naam Republikeins vallen en werd de Democratische Partij. In 1856 was het de democraat James Buchanan (1791-1868) die, weliswaar nipt, de presidentsverkiezingen won.

Dat op 16 april 1828 het overlijden van de Spaanse schilder Francisco Goya y Lucientes (geboren in 1746) te betreuren valt en op 17 februari 1856 dit van de Duitse dichter Heinrich Heine – van wie Schumann menig gedicht toonzette – is eveneens geheel toevallig. Amerikaanse presidentsverkiezingen en overlijdens van beroemde figuren waren en zijn wereldnieuws, maar dat de publicatie van een woordenboek ooit wereldnieuws was, valt ongetwijfeld als een veel zeldzamere historische gebeurtenis te bestempelen.

Het gebeurde in 1828 toen in de Verenigde Staten het tweedelige, 70.000 woorden omvattende werk *An American Dictionary of the English Language* van Noah Webster verscheen. Wester werkte er maar liefst twintig jaar aan. Hij wilde het in de VS gesproken Engels ontwikkelen tot een dialect met eigen woorden en een eigen spelling en aldus een (nationalistische) bijdrage leveren aan het

Amerikaanse streven naar ook culturele onafhankelijkheid (van Europa).

In 1856 valt nog een belangrijk politiek feit te noteren dat tot op vandaag de loop van de geschiedenis zou beïnvloeden. Op 30 maart 1856 werd in Parijs een verdrag gesloten dat een einde maakte aan de Krimoorlog tussen tsaristisch Rusland en de Europese grootmachten. Rusland verloor onder meer zijn invloed op de Zwarte Zee en ervoer zijn nederlaag als een vernedering.

Ook in 1797, Schuberts geboortejaar, waren er in de VS presidentsverkiezingen. John Adams (1735-1826) werd op 4 maart verkozen tot tweede Amerikaanse president. In 1810, Schumanns geboortejaar, waren er in de VS geen presidentsverkiezingen (wel in 1809 toen James Madison Amerika's vierde president werd). Wel huwde Napoleon I op 11 maart van dat jaar met Marie-Louise, de dochter van Frans I van Oostenrijk.

Of de hier opgesomde historische feiten zich nu toevallig (of niet) voordeden op deze data doet er in feite weinig toe. De Nederlandse filosoof Cornelis Verhoeven verwoordt het als volgt: 'Wij gebruiken de kwalificatie 'toevallig' dan ook bij voorkeur als onze pogingen om dat wat gebeurt te verklaren vanuit bekende regels of vanuit onze eigen inspanning, te kort schieten. Het woord zelf biedt geen enkele bevredigende verklaring en evenmin enig uitzicht daarop.' (uit *Dierbare Woorden*, 2002)

— Johan Huys

Rotterdams Philharmonisch Orkest

eerste viool

Marieke Blankestijn
Hed Yaron Mayersohn
Saskia Otto
Arno Bons
Mireille van der Wart
Shelly Greenberg
Cor van der Linden
Rachel Browne
Maria Dingjan
Marie-José Schrijner
Noëmi Bodden
Petra Visser
Sophia Torrenga
Hadewijch Hofland

tweede viool

Charlotte Potgieter
Cecilia Ziano
Laurens van Vliet
Tomoko Hara
Elina Hirvilammi-Staphorsius
Jun Yi Dou
Bob Bruyn
Letizia Sciarone
Eefje Habraken
Maija Reinikainen
Sumire Hara
Wim Ruitenbeek
Babette van den Berg
Melanie Broers

altviool

Anne Huser
Roman Spitzer
Maartje van Rheeden
Galahad Samson
Kerstin Bonk
Lex Prummel
Janine Baller
Francis Saunders
Veronika Lénártová
Pierre-Marc Vernaudon
Leon van den Berg

cello

Michael Muller
Joanna Pachucka
Daniel Petrovitsch
Geneviève LeCouffe-LaRue
Mario Rio
Gé van Leeuwen
Eelco Beinema
Carla Schrijner
Yi-Ting Fang

contrabas

Matthew Midgley
Ying Lai Green
Peter Luit
Harke Wiersma
Jonathan Focquaert
Arjen Leendertz
Ricardo Neto

fluit

Joséphine Olech
Désirée Woudenberg

hobo

Karel Schoofs
Hans Cartignij

klarinet

Bruno Bonansea
Jan Jansen

fagot

Pieter Nuytten
Marianne Prommel

hoorn

Martin van de Merwe
Laurens Otto

trompet

Alex Elia
Jos Verspagen

trombone

Alexander Verbeek
Remko de Jager
Ben van Dijk

pauken

Danny van de Wal

In de kijker

ZATERDAG

09 FEB 2019

20.00 Kamermuziekzaal

© Jakob Lehmann

Anima Eterna Brugge Schubert & Berwald

Anima blaast twee 19e-eeuwse topstukken nieuw leven in: Berwalds *Septet* voor blazers en strijkers, en Schuberts *Octet*. Anima stelde een ensemble samen van orkestmusici met een hart voor kamermuziek, aangevoerd door violist Jakob Lehmann. Het subtiele samenspel brengt hen nog dichter bij de mythische toondichters!

VRIJDAG

01 MAI 2019

20.00 Concertzaal

© Lars Gundersen

Brussels Philharmonic & Nicolaj Znaider Beethoven, Prokofiev & Connesson

Brussels Philharmonic is op zijn best in klassiekers van Beethoven en Prokofiev, maar ook in het vurige hedendaagse werk van Connesson. Bij Nikolaj Znaider, winnaar van de Elisabethwedstrijd in 1997, is de indrukwekkende weidsheid van Beethovens *Violconcerto in D* in de beste handen.

Laat weten wat je van het concert vond op

 ConcertgebouwBrugge
 @concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

